

УДК 159.98

Алла Андріївна ШИЛІНА,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології та психології факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7377-0776>;

ГУСЕЙНОВ Аяз Азер оглу,

голова Асоціації хворих на гемофілію,
голова Союзу пацієнтських організацій,
віце-президент Союзу інвалідних організацій Азербайджану

СПЕЦИФІКА МІЖОСОБИСТІСНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ ЧОЛОВІКІВ І ЖІНОК

Розглянуто проблему міжособистісної залежності як одного з видів нехімічної залежності. Наведено результати дослідження міжособистісної залежності чоловіків і жінок. Було виявлено, що чоловікам в більшій мірі притаманне дисфункційне відділення та деструктивна міжособистісна залежність.

Ключові слова: адикція, міжособистісна залежність, дисфункційна залежність, чоловіки, жінки.

Традиційно у вітчизняній та зарубіжній літературі залежна поведінка асоціюється з поняттям адикції або адиктивним типом девіантної поведінки. Залежність руйнує ефективність життєдіяльності та стан здоров'я людини.

Щирі відносини (дружба, любов) між близькими людьми у адиктів підміняються адиктивною реалізацією. Міжособистісні відносини змушують адикта прикладати більше зусиль, підтримувати глибину і інтимність контакту, співчувати і співпереживати іншим, що не завжди забезпечує повне задоволення потреб адиктивної особистості.

Міжособистісна залежність відноситься до соціально прийнятих форм нехімічних залежностей, об'єктом якої виступають відносини з іншими людьми [1, с. 60].

Міжособистісна залежність - це залежність з фіксацією на навколишніх людей або конкретну людину. В основі такої залежності лежить сильна потреба в певній особі з метою отримання її підтримки і допомоги і нездатність індивіда до самостійної поведінки [2, с. 30].

У нашому дослідженні було використано Тест профілю відносин Р.Борнштейна адаптований О. П. Макушиною [2, с. 30] та Опитувальник міжособистісної залежності Гіршвільда [2, с. 33].

Для виявлення профілю відносин, зокрема таких міжособистісних феноменів, як надмірна деструктивна залежність, нормативна здорова залежність і дисфункційне відділення у чоловіків та жінок нами використовувався опитувальник Р.Борнштейна. Результати дослідження за цією методикою наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Показники міжособистісних феноменів чоловіків та жінок

Показники	1 група (жінки)	2 група (чоловіки)	t	p
Дисфункційне відділення	30,48±5,52	33,48±5,78	2,9	0,05
Деструктивна надзалежність	20,06±4,47	28,77±6,36	4,9	0,01
Здорова залежність	35,45±5,95	33,45±5,78	1,2	-

Виходячи з результатів дослідження феноменів міжособистісної залежності у чоловіків і жінок можна зазначити, що за шкалою «дисфункційне відділення» в групі жінок показник склав 30,48±5,52, а в групі чоловіків 33,48±5,78, показник відмінності дорівнює $t=2,9$ (при $p \leq 0,05$). Тобто, такі результати свідчать про те, що чоловікам вірогідно більш притаманне дисфункційне відділення, яке може проявлятися в ухилянні від міжособистісних відносин, нездатності розвивати соціальні зв'язки, встановлювати тісні відносини прихильності. В основі деструктивного відділення лежить несвідомий страх перед близькими стосунками, які асоціюються з поглинанням, втратою себе, розчиненням в іншій людині.

За шкалою «Деструктивна надзалежність» показник жінок склав 20,06±4,47, а показник чоловіків 28,77±6,36, $t=4,9$, при $p \leq 0,01$. Такий достатньо високий показник розбіжності говорить про те, що чоловікам даної досліджуваної групи в більшій мірі притаманна сильна потреба в емоційній близькості, любові і прийнятті з боку значущих інших, ригідне прагнення отримання допомоги і підтримки на тлі постійного відчуття себе як безпорадних і слабких незалежно від конкретної ситуації.

Тоді як жінки являються більш стриманими перед посиленням явища міжособистісної залежності, повільніше переходять із здорової залежності у нездорові відносини.

За шкалою «Здорова залежність» в групі жінок був отриманий показник 35,45±5,95, в групі чоловіків 33,45±5,78 математичний

аналіз вірогідних розбіжностей не виявив, що може свідчити про практично однаковий середній рівень прояву здорових відносин у досліджуваних чоловіків і жінок.

Результати дослідження міжособистісної залежності за методикою міжособистісної залежності Гіршвільда у чоловіків і жінок наведені у таблиці 2.

Таблиця 2

Показники прояву міжособистісної залежності у жінок та чоловіків

Шкали	1 група (жінки)	2 група (чоловіки)	t	p
Невпевненість у собі	32,19±5,67	33,94±5,82	1,1	-
Емоційна опора	37,9±6,15	43,84±6,61	3,5	0,01
Прагнення до автономії	29,61±5,44	34,16±5,84	4,2	0,01
Залежність	40,03±6,32	42,84±6,54	0,9	-

Міжособистісна залежність може мати прояви не тільки у вигляді любовної залежності та токсичних відносин, а й менш виражених якостей, наприклад, у невпевненості в собі. Таке відхилення може статися якщо людина не отримує від предмета своєї залежності бажаної оцінки та схвалення, емоційного тепла.

За шкалою «Невпевненість у собі» показник в групі жінок склав 32,19±5,67, у чоловіків показник за цією шкалою складає 33,94±5,82, вірогідних відмінностей не було виявлено, що свідчить про практично однаковий рівень вираженості невпевненості в собі у чоловіків і жінок.

За шкалою «Емоційна опора» показник в групі жінок складає 37,9±6,15, показник чоловіків дорівнює 43,84±6,61, були виявлені вірогідні відмінності при $t=3,5$, $p \leq 0,01$ у сторону збільшення в групі чоловіків. Тобто, досліджувані чоловіки більш схильні до пошуку емоційної опори та контакту, знаходячись у стані соціальної залежності.

За шкалою «прагнення до автономії» також були виявлені вірогідні розбіжності в сторону збільшення в групі чоловіків. Показник у групі жінок складає 29,61±5,44, а в групі чоловіків 34,16±5,84 $t=4,2$ при $p \leq 0,01$. Тобто, чоловіки знаходячись у стані залежності від соціуму або партнера більш схильні до пошуку виходу та відділення від таких стосунків, вони прагнуть до самостійності та автономії.

За шкалою «залежність», показник першої групи склав $40,03 \pm 6,32$, а другої групи $42,84 \pm 6,54$, вірогідних відмінностей не було виявлено, що свідчить про практично однакове переживання обома групами міжособистісної залежності.

Згідно життєвим стереотипам чоловіки повинні бути менш схильними до залежності від відносин. В нашому дослідженні чоловіки виявилися в тій же мірі схильні до цієї залежності, що і жінки, а за окремими міжособистісними феноменами була виявлена більша схильність до залежності. Міжособистісна залежність має безліч форм і ознак проявів, що потребує подальшого дослідження.

Список бібліографічних посилань

1. Асеева А. Д. Социально-психологические аспекты зависимого поведения в межличностных отношениях в юношеском возрасте: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05. Курск, 2014. 210 с.

2. Макушина О. П. Методы психодиагностики зависимого поведения. Воронеж : Изд.-полиграф. центр Воронеж. гос. ун-та, 2012. 75 с.

Одержано 03.03.2020

Рассматривается проблема межличностной зависимости как один из видов нехимической зависимости. Приведены результаты исследования межличностной зависимости мужчин и женщин. Было обнаружено, что мужчинам в большей степени присуще дисфункциональное отделение и деструктивная межличностная зависимость.

Ключевые слова: *аддикция, межличностная зависимость, дисфункциональная зависимость, мужчины, женщины.*